

خواستگاري مدرن در خانواده سنتي

تا همين چند سال پيش سبك و سياق خواستگاري و ازدواج با سبك و سياق خواستگاري امروزي بسيار فرق داشت.

جام جم آنلاين: تا همين چند سال پيش سبك و سياق خواستگاري و ازدواج با سبك و سياق خواستگاري امروزي بسيار فرق داشت. در آن زمان معمولا همه اهل محل مي دانستند كه در کدام خانه دختر دم بخت وجود دارد و به محض اين كه كسي سراغ يك دختر مناسب براي پسرش را مي گرفت، تمام فاميل و اهل محل و همسايه ها دست به كار مي شدند و شروع به معرفي فهرست بلند بالايي از دخترهاي دم بخت فاميل و محله مي كردند.

پدر و مادر پسر هم ابتدا با شناختي كه از خانواده دختر پيدا مي كردند، براي خواستگاري پا پيش مي گذاشتند. در جلسات اول خواستگاري خبري از داماد نبود و تازه بعد از توافقات اوليه دو طرف و چند جلسه صحبت خانواده ها و بزرگ ترهاي فاميل بود كه پسر و دختر اجازه داشتند در حضور والدين آن هم چند دقيقه اي با هم صحبت كنند. شناخت و صحبت بيشتر هم بايد به بعد از عقد و ازدواج موكل مي شد.

حضور واسطه ها و نقش پر رنگ آنها در آشنائي دختر و پسر بارزترين ويژگي اين شيوه خواستگاري و ازدواج بود. در اين سبك انتخاب و خواستگاري، اگر ازدواج، ازدواج موفقي مي شد و دو طرف احساس خوشبختي با يكديگر مي كردند، هميشه با خوبي و نيكي از آن واسطه اصلي آشنائي و ازدواج نام مي بردند؛ اما اگر خدائي ناكرده هر مشكلي بعد از ازدواج پيش مي آمد و كار به دعا و اختلاف كشيده مي شد، همه كاسه، كوزه ها سر فردي شكسته مي شد كه باب آشنائي دو طرف و خانواده ها را براي اولين بار فراهم کرده بود. خوشبختانه اين روزها ديگر از آن واسطه ها خبري نيست كه مشكلات و بدبختي ها را بر گردن او بيندازند. اکنون اين پسر و دختر هستند كه خود را عامل خوشبختي يا بدبختي خود مي دانند، حتي پدران و مادران هم ديگر مقصر قلمداد نمي شوند.

به هر حال رسم آشنائي پسر و دختر در زمان خواستگاري به بيان خودماني از مد افتاده است يا اگر تا همين چند سال پيش اين بزرگ ترها بودند كه در مراسم خواستگاري دختر و پسر را به يكديگر معرفي مي كردند، اکنون اين پسرها و دخترها هستند كه زوج خود را به پدر و مادرهاي شان معرفي مي كنند و روز خواستگاري روز آشنائي پسر و دختر نيست. بلكه روز آشنائي پدر و مادرها با عروس يا داماد آينده است. آنچه در آيين خواستگاري امروزي اتفاق افتاده است، تغيير در شكل ظاهري است نه اصل و ماهيت آن.

امروزه ديگر نه تنها همسايه و اهل محل و فاميل در خواستگاري و ازدواج دو طرف هيچ نقشي ندارند، بلكه حتي پدر و مادرها هم كوچك ترين دخالتي در آشنائي پسر و دختر با يكديگر ندارند. در اين ميان عوامل بسيار زيادي در تغيير سبك ازدواج جوانان امروزي نقش داشته است. از اشتغال و ادامه تحصيل و دانشگاه رفتن دختران گرفته تا رشد رسانه ها و وسايل ارتباطي و جسور شدن نسل امروزي نسبت به گذشته.

نسل امروز ديگر به هيچ وجه زير بار اين نمي رود كه شريك زندگي و همسرش را كسي به غير از خودش انتخاب كند. جوانان امروزي ازدواج با كسي را كه هيچ شناختي از قبل نسبت به او ندارند و قرار است همه شناختها در چند جلسه خواستگاري يا دوران کوتاه نامزدي به وجود آيد، بزرگ ترين ريسك زندگي خود مي دانند. اين نسل ترجيح مي دهد خودش انتخاب كند و معتقد به دوستي و آشنائي قبل از ازدواج براي شناخت بيشتر است.

به اعتقاد جوانان امروزي ممكن است بعد از چند سال آشنائي و رفت و آمد با يكديگر تازه به اين نتيجه برسند كه نمي توانند زوج مناسبی برای ازدواج با يكديگر باشند و بهتر است دوباره باب آشنائي با فرد تازه اي را باز كنند. در تمام اين مدت پدر و مادرها در حاشيه منتظر مي مانند تا فرزندشان تصميم به ازدواج با فرد مورد انتخاب خود را بگيرد و سپس اسباب و وسايل اين ازدواج را براي آنها فراهم كنند. فاميل، همسايه، دوست و آشنا هم چندان نقشي در اين ازدواجها بازي نمي كنند. افزايش نگران كننده نرخ طلاق و اختلاف هاي بي شمار زوج ها در زندگي هاي مدرن امروزي در کنار افزايش مشغله هاي شخصي باعث شده آنها هم ترجيح دهند پاي خود را از واسطه شدن و معرف بودن در ازدواج جوانان امروزي دوست و آشنا كنار بکشند و همه چيز را به خود آنها واگذار كنند.

به اعتقاد كارشناسان امور تربيتي اين شيوه ازدواج و واگذار شدن تصميم گيري به خود افراد از سوي والدين و واسطه ها، به همراه ديگر عوامل از جمله افزايش سطح سواد، تحصيلات و اشتغال زنان عواقبي همچون بالا رفتن سن ازدواج را به دنبال داشته است.

اعتمادی نیست

يك خانم 45 ساله كه به شيوه سنتي و با معرفي يكي از بستگان خود شريك زندگي اش را انتخاب کرده است، درباره نحوه ازدواجش مي‌گويد: من از انتخاب همسر مراضي هستم و معتقدم در اين شيوه ازدواج به عروس و داماد بيشتر از حالا احترام مي‌گذاشتند.

اما امير پسر مجردي كه قصد ازدواج دارد، در مورد شيوه انتخاب همسر آينده‌اش مي‌گويد: انتخاب بايد توسط خود جوانان باشد، ولي با كمك خانواده.

وي مي‌افزايد: من دوست دارم از قبل فرد مورد علاقه‌ام را ديده باشم بعد اجازه دهم كه مراحل سنتي آغاز شود. فرشته نيز كه در انتظار يك مورد خوب است، مي‌گويد: به نظر من در جامعه‌اي كه هيچ كسي حتي رفيق چندين ساله خود را نمي‌تواند خوب بشناسد، چگونه مي‌تواند به ازدواج سنتي اعتماد كند، اما نفيسه كه 27 سال دارد و هنوز ازدواج نكرده مي‌گويد: تن دادن به ازدواج سنتي و در انتظار خواستگار بودن مصادف مي‌شود با افزايش سن.

وي مي‌افزايد: از آنجا كه دوستان من خودشان همسر آينده‌شان را انتخاب كردند، خيلي زود به خانه بخت رفتند، ولي من كه منتظر اين هستم تا كسي فرد مناسبی را به من معرفي كند.

كارشناسان چه مي‌گويند؟

عده‌اي از كارشناسان معتقدند، سبك‌هاي ازدواج امروزي مقتضاي مدرن و صنعتي شدن جامعه است. به اعتقاد آنها نمي‌توان مدرن شدن در زمينه‌هاي ديگر را تجربه كرد، اما همچنان انتظار داشته باشيم ازدواج و خواستگاري در جامعه به شكل سنتي صورت گيرد. در مقابل عده ديگري با توجه به پيشينه فرهنگي و ديني جامعه معتقدند، بهترين شيوه ازدواج و آشنايي همان شيوه‌هاي سنتي زير نظر خانواده‌هاست. گروه سومي نيز نظرشان اين است كه بايد آشنايي و ازدواج جوانان به انتخاب خودشان اما زير نظر و با تاييد خانواده‌ها صورت گيرد.

به گفته دكتر فرید فدایی روانپزشك، اکنون شاهدیم كه ازدواج‌هاي سنتی جای خود را با ازدواج‌هاي «همدلانه» عوض کرده و متأسفانه بايد گفت ازدواج‌هاي همدلانه، بيشتر در معرض خطر قرار دارد، به دليل آن كه در اين نوع ازدواج‌ها، نيازهاي روان‌شناختی كمتر مورد توجه قرار می‌گيرد.

دكتر شهلا كاظمي‌پور، عضو هيأت علمي دانشكده علوم اجتماعي دانشگاه تهران و متخصص جمعيت و توسعه هم در اين باره معتقد است: «بايد منظور از ازدواج‌هاي سنتی و مدرن را كاملاً روشن كرد. در ازدواج‌هاي سنتی كه از طريق خانواده صورت می‌گيرد، انتخاب همسر براي فرزند، تأمین منابع مالی آن، برگزاري مراسم ازدواج و حتی روابط زوجين پس از ازدواج تحت نظارت خانواده‌هاست در حالی كه در ازدواج‌هاي مدرن اين امور به خود زوجين محول می‌شود

وي مي‌افزايد: در جامعه گذشته كشورمان كه جامعه‌اي سنتی بوده اكثر ازدواج‌ها با نظارت خانواده‌ها انجام می‌شده است. در اين ازدواج‌ها سن دختر پايين‌تر از پسر بود و دايره همسر گزینی نيز محدود بود، ولی در مقابل درصد ازدواج‌هاي خويشاوندی بالا بوده است و به دليل حمايت‌هاي مالی خانواده، شروع زندگی مشترك برای زوجين بدون دغدغه انجام می‌شد.

نكته: جوانان امروزي ازدواج با كسي را كه هيچ شناختي از قبل نسبت به او ندارند و قرار است همه شناخت‌ها در چند جلسه خواستگاري يا دوران کوتاه نامزدي به وجود آيد، بزرگ‌ترين ريسك زندگي خود می‌دانند
دكتر كاظمي‌پور با اشاره به اين‌كه امروزه بسياری از جوانان متقاضی ازدواج مدرن هستند، ادامه می‌دهد: چندان تفاوتی نمی‌كند كه با همسر آينده به صورت سنتي آشنا شويم يا مدرن، بلكه مهم اين است كه از پيش‌نيازهاي يك ازدواج سالم برخوردار باشيم. مشكل بسياری مردم اين است كه به نيازمندي‌هاي يك ازدواج مثل خانه، ماشين و پول فكر می‌كنند نه به پيش‌نيازهاي يك ازدواج سالم. كاظمي‌پور همچنين با بيان اين‌كه هم در ازدواج سنتي و هم در ازدواج مدرن امكان بروز شناخت‌هاي سطحي وجود دارد، معتقد است: نمي‌توان ادعا كرد كه سطح شناخت در ازدواج سنتي عميق‌تر است، زيرا در اين صورت بايد تمام خانواده‌هاي سنتي قرين خوشبختي باشند. با آن كه ازدواج يك تصميم‌گيري شخصي است ولي شيوه و سرانجام آن در اجتماع اثرگذار است و نوع و شيوه ازدواج بخشي از ويژگي‌هاي جامعه را نشان می‌دهد. کاهش نرخ ازدواج، افزايش طلاق، تجرد و... مسائلي است كه جامعه ايران در حال حاضر با آن مواجه است.

بالا رفتن سن ازدواج

با تغيير سبك خواستگاري و ازدواج، سن ازدواج هم تغيير کرده است. بررسي سن ازدواج جوانان ايراني در چند دهه اخير، روندی

صعودی را نشان می‌دهد. در حالی که سن ازدواج در سال 1354 حدود 20 سالگی بود، پس از چند دهه افزایش در سال‌های اخیر برای پسران به 28 و دختران به 24 رسیده است. البته آمارهای متفاوتی در این باره ارائه می‌شود. طبق اعلام مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، سن ازدواج برای پسران 29 و دختران 28 است. بر اساس دیگر آمارها نیز میانگین سن ازدواج سال 1345، 19 سال، سال 1355، 20 سال، سال 1365، 21، سال 1375، 22 و سال 1385، 23/5 بوده است.

افزایش تحصیلات زنان و موقعیت بهتر آنها در جامعه و همچنین استقلال مالی و اقتصادی از جمله عواملی است که تغییر در سبک ازدواج و نهایتاً بالارفتن سن ازدواج را به دنبال داشته است. نتایج پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد رابطه‌ای مستقیم میان تحصیلات و افزایش سن ازدواج وجود دارد، چرا که در نتیجه افزایش تحصیلات، سطح توقعات و انتظارات افراد افزایش می‌یابد و ایده‌آل‌های آنها تغییر می‌کند. برای زنان امروزی ازدواج در عین حال که جزو اولویت‌های زندگی آنها به شمار می‌آید، ولی تنها اولویت نیست. تغییر نگرش در نسل امروزی باعث شده آنها با ازدواج به گونه دیگری برخورد کنند و نسبت به آن سختگیرتر باشند. به علت این استقلال مالی دختران تنها دیدگاه مالی نسبت به مرد مورد نظر خود ندارند. برای نسل امروز دختران شاغل و تحصیلکرده، علاوه بر وضعیت اقتصادی، معیارهای دیگری نیز مطرح است که موجب می‌شود آنها گزینه‌های سخت‌تری را در مورد ازدواج پیش روی خود داشته باشند. فراموش نباید کرد افزایش میزان تحصیلات مردان هم با افزایش سن ازدواج همراه است. آمارها نشان می‌دهد مردان شهرنشین در مقایسه با مردان روستایی از سنین ازدواج بالاتری برخوردار هستند.

ازدواج با يك كليك

یکی از مدرن‌ترین شیوه‌های خواستگاری و آشنایی برای ازدواج امروزه، سایت‌های دوستیابی و ازدواج‌های اینترنتی است. بر اساس آمارهای اعلام شده، در حال حاضر 39 سایت همسریابی برای جوانان ایرانی فعال است. در مورد این شیوه ازدواج هم نظرها و تجربیات متفاوتی وجود دارد. برخی بر این باورند که ازدواج اینترنتی انتخابی بسیار خطرناک است و نمی‌توان هیچ اطمینانی بر موفقیت آن داشت. نیمی یکی از این افراد است. او می‌گوید: 4 سال قبل با دختری در چت روم آشنا شدم و بعد از چندین ماه چت با او قرار گذاشتم و همدیگر را دیدیم. بعد هم تصمیم گرفتیم با هم ازدواج کنیم، اما حالا به بن بست رسیدیم. چون مینو دختری نبود که من در زندگی می‌خواستم. او برای دوست بودن و چت کردن خیلی فرد مناسبی بود، اما ما نتوانستیم با هم زندگی خوبی داشته باشیم. من با خانواده مینو هیچ سختی ندارم. آنها توقعاتی از من دارند که نمی‌توانم برآورده کنم. البته همه نظر نیمی را ندارند. عده‌ای هم هستند که می‌گویند ازدواج اینترنتی کاری بسیار خوب است. نگیں یکی از این افراد است. او می‌گوید با شوهرش از طریق اینترنت آشنا شده و ازدواج موفق هم داشته است. نگیں در مورد آشنایی‌اش با محسن می‌گوید: ما ابتدا در اینترنت با هم آشنا شدیم و چت کردیم. بعد کم‌کم چند قرار گذاشتیم و همدیگر را دیدیم و در نهایت هم تصمیم گرفتیم با هم ازدواج کنیم. این آشنایی برای ما خیلی خوب بود و ما زندگی خوبی داریم. او ادامه می‌دهد: من و محسن در چت کردن‌ها واقعا شخصیت همدیگر را شناختیم و صادقانه با هم برخورد کردیم.

کارشناسان هم نظرات متفاوتی در زمینه این نوع آشنایی و دوستیابی دارند. دکتر مریم رامشت، روان‌شناس در این باره می‌گوید: اینترنت پدیده جدیدی است که وارد زندگی جوانان شده و البته مزایای زیادی هم دارد، اما در کنار آن معایبی هم دارد مثلاً نمونه آن آشنایی در چت روم و ازدواج از این طریق است. به نظر او اگر فرد در اینترنت با کسی آشنا شود و بعد از مدت‌ها رفتار او را زیر نظر بگیرد و بعد از رسیدن به اطلاعات کامل در مورد آن فرد، با او ازدواج کند، کار درستی کرده است اما متأسفانه کسانی که اینترنتی ازدواج می‌کنند، معمولاً تصمیماتی عجولانه می‌گیرند و بعد هم در زندگی مشترک با مشکلاتی رو به رو می‌شوند و در نهایت کار به جدایی کشیده می‌شود. مصطفی اقلیما، رئیس انجمن مددکاری علمی ایران، دلیل استقبال از این سایت‌ها را تمایل برخی جوانان بویژه پسران، برای برقراری رابطه دوستی عنوان می‌کند. و می‌گوید: نکته قابل توجه این است اطلاعاتی که افراد خصوصاً جوانان در این سایت‌ها ثبت می‌کنند، ویژگی‌هایی است که هر فرد با دارا بودن آنها اگر قصد ازدواج داشته باشد، به آسانی قادر به تشکیل خانواده خواهد بود و دیگر نیازی به راهیابی به سایت‌های اینترنتی ندارد. بر اساس اظهارات اقلیما، طی بررسی‌هایی که در این سایت‌ها انجام داده شده بالای 80 درصد اطلاعات وارد شده در این سایت‌ها غیرواقعی است و بعضاً جوانانی که در این سایت‌ها ثبت‌نام می‌کنند اطلاعاتی را از خود وارد می‌کنند که اگر واقعی باشد، آن جوان با لبت‌تر کردن می‌تواند ازدواج کند.

البته طی چند وقت اخیر سایت‌های همسریابی به شکل رسمی شروع به فعالیت در این زمینه کرده‌اند که عملکرد آنها هم با عکس‌العمل‌های متفاوتی همراه بوده است. عباس محمدی‌اصل، جامعه‌شناس و مدرس دانشگاه علامه طباطبایی قبل از گفتن مزایا و معایب ازدواج‌های اینترنتی به این اشاره می‌کند که ایران با پدیده‌ای به نام «#171بحران ازدواج» مواجه است. به اعتقاد این جامعه‌شناس راه‌اندازی سایت‌های همسریابی در چنین شرایطی بحران ازدواج جوانان را حل نمی‌کند و برای تأیید سخنانش به نتایج تحقیق مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه اشاره می‌کند: «#171؛ از هر 100 مورد ازدواج در کشور 2 مورد ازدواج اینترنتی است. این آمار نشان می‌دهد با توجه به مشکلات پایه‌ای جوانان از جمله بیکاری، هزینه بالای تشکیل خانواده از جمله گرانی مسکن عمده‌ترین عوامل ازدواج نکردن جوانان است و تا وقتی این مشکلات وجود داشته باشد راه‌اندازی و فعالیت سایت‌های اینترنتی همسریابی و ازدواج‌های اینترنتی بحران ازدواج را حل نمی‌کند.» این جامعه‌شناس می‌گوید: «#171؛ به نظر می‌رسد

شکل‌های سنتی پیدا کردن زوج مناسب در جمعیت متراکم کنونی، گمنام‌شدن افراد در جامعه شهرنشین و افزایش فردگرایی جوانان در مقابل ساختار سنتی جامعه از جمله عوامل گرایش جوانان به استفاده از اینترنت و برقراری ارتباط‌های اینترنتی است. «عباس محمدی اصل با تایید این نکته می‌گوید: #&171;ارائه تصویر نمایشی و دروغین در فضای مجازی ناشی از واقعیت در بیرون جامعه است. این فضای کاذب در زندگی واقعی وجود دارد که به فضای مجازی هم منتقل می‌شود.»

بررسی شیوه‌های مختلف ازدواج هر کدام بیانگر نکات مثبت و منفی بسیاری است، اما به نظر می‌رسد داشتن دید واقع‌بینانه و به دست آوردن اطلاعات و شناخت واقعی در هر یک از این شیوه‌ها و سبک‌های متفاوت آشنایی و ازدواج است که می‌تواند پیش‌زمینه یک انتخاب و ازدواج موفق باشد نه صرفاً مدرن یا سنتی بودن خواستگاری و ازدواج‌ها.

مریم بابایی / جام‌جم